

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

V. De Tempore, requisito ad Præscriptionem rerum corporalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62656)

ibid. Alexand. de Nevo in c. Si diligenti cit. n. 53. Laiman. in c. 1. cit. n. 2. & Eirrhing ad hanc Rubric. num. 88. ultra quadraginta annorum lapsum titulum eò solum casu exigentium, quò Jus commune, sicut resistit possessori, ita ejus adversario, sive ei, contra quem præscribitur, assistit, Unde secundum hos DD. una Ecclesia vel Monasterium contra Ecclesiam vel Monasterium aliud decimas, intra Parochiæ neutri subjectæ fines provenientes, quadraginta annis sine allegatione vel probatione tituli præscribit. Ratio est; quia, si Jus commune præscribentis adversario, sive ei, contra quem currit præscriptio, non assistat, quoad hunc possessori seu præscribenti Jus non resistit; ac proinde quoad eum non fundat malæ fidei aut ignorantiæ præsumptionem: propter quam titulus aut immemorialis possessio exigitur in præscribente. Confirmatur; quia, cum præscribentis adversario Jus commune non assistit, intentionem suam in Jure communi, & ex hoc orta præsumptione fundatam neuter habet; ac proinde melior est conditio possidentis: & in hoc, ultra quadragenariam & bona fide continuatam possessionem, etiam titulum exigendi specialis ratio non apparet.

ARTICULUS V.

De Tempore, requisito ad Præscriptionem rerum Corporalium.

SUMMARIUM.

81. Hoc varium est pro rerum & personarum varietate.
82. Res mobiles triennio contra quoscunque, etiam contra Ecclesias, saltem inferiores:
83. Imò contra Romanam:

84. Immobiles inter privatos presentes 10. inter absentes 20. annis cum titulo,
85. Sine isto 30. annis præscribuntur.
86. Duo absentia uni presentia anno æquivalent,
87. Saltem cum præscriptio contra absentem,
88. Imò & cum contra reversum ac presentem compleatur.
89. Eadem res 100. annis præscribuntur contra Ecclesiam Romanam:
90. Cujus privilegium quoad exemptionem,
91. Non est jam quoad alia bona, exemptionis prædest.
92. Quoad easdem res Ecclesia inferiorum res quadragenariò,
93. Etiam contra alias Ecclesias:
94. Et quedam longiori præscriptione defenduntur:
95. Nisi rei præscriptio à privato fuerit inchoata.
96. Centum annis defenduntur civitates, pagi, Regna &c.
97. Non tamen quoad omnia bona.
98. Principi in summa potestate signum competentia,
99. Ejusque dignitati reservata nunquam præscribuntur:
100. Nisi ista alius soleant communicare.
101. Bona vacantia aliter contra Seculares.
102. Aliter contra Ecclesiasticum fiscum præscribuntur.
103. Cum Jus resistit, exigitur possessio quadragenaria cum titulo.
104. Vel immemorialis:
105. Quæ à centenaria possessione defert,
106. Et plus, quàm ista requirit.
107. Alia etiam est probatio centum annorum,
108. Et alia immemorialis:
109. Quæ illà nequaquam est minor.
P P P } Quartum

81. **Q**uartum Præscriptionis requisitum est legitimum Tempus possessionis, sine interruptione continuata, *l. Usucapio 3. ff. de Usurp. & Usucap.* quod varium est pro varietate rerum: & eorum etiam, contra quos præscriptio currit: & quadrifariam distingui potest, in Breve, cuiusmodi est quodcunque decenniū minus: Longum decem inter præsentēs & viginti annorum inter absentes: Longissimum triginta, quadraginta, aut sexaginta, vel etiam centum annorum, & Immemoriale sive, cuius in iūri memoria non existit. In particulari

82. Primò, res mobiles, ut sunt pecuniæ, vestes, gemmæ, annuli, torques; vasa, animalia &c. quancunque pretii, dummodo furtivæ non sint, cum titulo trienniū præscribuntur, *l. Unica C. de Usucap. transform. & pr. Instit. de Usucap. sine titulo autem triginta annis, arg. l. Sicut 3. & l. Si quis 8. C. de Præscript. 30. vel 40. annor.* Ratio autem, cur præscriptioni illarum, quantumvis facilius, quàm res immobiles occultentur, angustius, quàm his tempus legibus definitum sit, est; quòd mobilium amissione dominis plerumque minùs præiudicium inferatur: & quando bona fide possidentur, non facile soleant occultari: quando verò possidentur mala, præscriptioni obnoxia non sint.

Eòdem temporis spatio res mobiles etiam pretiosissimæ præscribuntur contra Ecclesias, saltem inferiores, cæteraque loca sacra & religiosa, *Aurb. Quas actiones, C. de SS. Eccles.* quæ illis quadragenariæ præscriptionis privilegium sic stabilitur, ut *usucapio trienniū & quadrienniū præscriptio in suo robore durare* permittatur. Hanc autem Authenticam, quantumvis Imperialis Constitutio sit, ab Ecclesia receptam & approba-

tam, patet ex *can. fin. ibi, Veneranda leges Romane &c. 16. q. 3.* & sacrorum Tribunalium, ejus allegationem non minùs, quàm prophana admittentium, assiduò usu; ut proinde à Gratiano quædam Ecclesiasticus aliquis Canon in Decreto post *can. Jubeamus 16. §. De Præscriptionibus cit. q. 3.* jure optimo sit relata. Unde

Dubium & controversia nascitur, an res mobiles trienniū præscribantur etiam contra Ecclesiam Romanam. Eas enim contra hanc non nisi centum annis præscribi, cum Panorm. in *c. Cum dilectis 4. de Confirmat. usil. n. 12.* & Sylvestro *V. Præscriptio 1. n. 7.* tenent Balbus de *Præscript. p. 5. pr. p. 1. num. 23.* Covarruvias in *Reg. Possessor p. 2. num. 5.* Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 6. num. 21.* & Arnold. Rath. de *Usucap. cap. 5. n. 15.* propter textus *c. Ad audientiam 13. & c. Cum nobis 14.* quibus centenariæ præscriptionis privilegium Romane Ecclesiæ generaliter & sine ulla inter res distinctione adstruitur ac stabilitur,

Sed veritas, contra hanc quoque res mobiles trienniū lapsu præscribi, in suis *Tract. de J. & J.* defendunt Molina *Tract. 2. disp. 68. n. 4.* Lugo *disp. 7. n. 69.* & Haunold, *Tomo 1. Tract. 5. n. 28.* quos præter alios secutus est Barboza in *c. Cum nobis cit. n. 3.* Ratio, quam reddunt, unica, sed satis firma est; quòd *c. Ad audientiam & c. Cum nobis cit.* textus, et si generaliter loquantur, clarè tamen referantur ad LL. Civiles, à quibus hoc privilegium originem ducit, scilicet ad *Aurb. Quas actiones cit. Aurb.* autem ista centenariam præscriptionem Romane Ecclesiæ concedens, si bene ponderetur, spectet solas actiones; quæ contra privatos decem, viginti, aut triginta, contra Ecclesias inferiores 40. annorum præscriptione excluduntur; quod in solis immobilibus

immobilibus contingit, ut colligitur ex *Novell. 9.* ex qua *Auth. cit.* est delumpta; hæc enim solum loquitur de præscriptione temporis longissimi, quæ in solis immobilibus competeat. Unde *cc. cit.* de eadem, sive solorum immobilium præscriptione sunt exaudienda. Confirmatur, quia mobilia raro centum annis perdurant. Unde, si minori temporis spatium non præscriberentur, raro & vix inquam contra Ecclesiam Romanam possent præscribi. Quæ fortassis ratio est, cur *Auth. cit.* inserta sint verba, *Usucapione triennii & quadriennii præscriptione in suo robore durantibus.*

84. Secundò, res immobiles, ut prædia, domus, fundi &c. cum titulo inter privatos præsentem decem, inter absentes viginti, *l. Unica cit. & pr. Instit. de Usucap. sine titulo autem triginta annis præscribuntur, c. fin. C. de Præscript. long. temp. l. Si quis 8. §. 1. junctâ Glosâ, V. Tenuerit, C. de Præscript. 30. vel 40. annor. c. Sanctorum 9. hinc & can. Placuit 15. §. Præscriptionum, 16. q. 3.* absentibus autem longius tempus, quàm præsentibus, indulgendi ratio fuit; quòd major negligentia sit eorum, qui præsentem non curant, nec revocant res suas; cum præsentem rebus suis adesse, easque à possessore citius & facilius, quàm absentes, valeant revocare, *Perez in C. de Præscript. long. temp. n. 10. & Harprecht in pr. cit. num. 131.*

Præsentem autem hoc locò rei possessor & dominus, sive is qui, & is, contra quem præscribit, censetur, si in eadem, v.g. Bavaria: absentes, si in diversis provinciis v.g. unus in Bavaria, alter in Austria, Tyroli, Palatinatu &c. commorentur, *l. fin. cit.* Jure Bavarico pro præsentibus die im Landt: die auffer Landts pro absentibus habentur. *cit. Molina disp. 69. n. 2. Rath. cap. 5. cit.*

num. 24. & Manzius in pr. cit. num. 83.

Casu autem, quò is, contra quem præscribitur, partim præsentem, partim absens est, unum præsentem duobus absentem annis æquivalere; ac proinde, si quinquenniò solum præsentem sit, ad complendam præscriptionem ultra illud decem annorum spatium decurrendum, traditur *Auth. Si quis, C. de Præscript. long. temp. cujus ex Novella 119. cap. 8. delumptæ tenor est, Quod si quis quibusdam annis præsentem sit, quibusdam absentem, adjiciuntur ei supra decennium tot anni, quot annis ex decennio fuit absentem.* Ubi

Dubium & inter duos clari nominis 87.

Jurium Doctoros agitata controversia est de casu, quò is, contra quem præscriptio currit, ejus inchoatæ tempore præsentem, postea absens, & demum ante completos annos reversus & iterum præsentem est: sicut accidit, cum Titius post 6. annos præsentem, quatuor annis absens, iisque exactis reversus fuit; hoc enim casu, ut præscriptio legitime completa dici possit, à reverso, sive iterum præsentem, quatuor integris annis possessionem continuandam, Doctorum illorum alter voluit, & secutus est Cujacium *in l. fin. cit. Perez n. 11. & Philip. Richter in Auth. cit.* ubi adversus eum, qui post præsentem quinquenniò totidem annis absens fuit, reversum, & iterum præsentem, ad complendam præscriptionem novum præsentem quinquenniò requirit; quòd *Auth. & cap. 8. cit.* Imperialibus Constitutionibus à tali tot annos supra decennium adjiciendos statuitur, quot annis absens fuit; ac proinde ab eo, qui post sex annos præsentem quatuor annis absens fuit, quatuor alii anni sunt adjiciendi.

Sed iste, *Auth. & cap. 8. cit.* intelletus & præsentem absentemque annorum computatio displicere semper visa est *TT.* hac in

hac in re cum Sylvestro *V. Præscriptio 1. 9. 7.* & Lessio *Lib. 2. de J. & J. cap. 6. n. 23.* Regulæ instar statutibus, duos absentia uni præsentia anno generaliter æquivalere; & propterea præscriptionem aduersus dominum, qui post octo præsentia & duos absentia annos reuersus est, unò : aduersus eum, qui post sex præsentia & quatuor absentia annos reuersus est, duobus annis compleri : & nequaquam opus esse, ut priori duobus, posteriori autem casu quatuor adhuc annis rei possessio continuetur. Cui TT. sententia eò libentiùs subscribo ; quòd eam cum Azone in *Rubric. C. de Præscript. longi temp.* Jordano Lucubrat. *Lib. 14. Tit. 24. n. 339.* Barbofa in *l. Sicut 3. C. de Præscript. 30. vel 40. annor. num. 183.* Antonell. de *Temp. Legali Lib. 2. cap. 67. n. 2. & 3.* & aliis subtili suo calculò approbàrit, imò vindicàrit Magnificus D. Collega Dominic. Bassus *Iustinian. decis. 46. n. 9.* quia, ut hic Doctor probè aduertit, si aduersus eum, qui post sex præsentia & quatuor absentia annos reuersus est, non duo : & aduersus eum, qui post quatuor præsentia & sex absentia annos rediit, non tres duntaxat : sed priori casu quatuor & posteriori sex integri anni ad præscriptionem complendam exigentur, priori quatuor & posteriori casu sex integri anni omnino subducerentur, & præscriptio priori quatuor, posteriori verò casu sex annis suspenderetur ac dormitaret. Imò, sequeretur, quòd post quinque præsentia & octo absentia annos reuersus possessionem aliis octo : & post quatuor præsentia & novem vel decem absentia annos reuersus eandem aliis novem, vel omnino decem annis ad complendam præscriptionem deberet continuare ; itaque non absentia duntaxat, sed aliquot etiam, vel penè omnes præcedentis præsentia anni

interirent, & inutiles evaderent : quas & similes sequelas à Justiniani mente alienas, & omnino absurdas laudatus D. Collega meritò censuit *n. 8.* quia *Aub. & Cap. 8. c. 11.* Imperator ab eo, qui post inchoatam præscriptionem abest, tot annos, quot abfuit, ultra decennium adidici solùm voluit, quando præscriptio in absentia completur ; cum aliis continuatione possessionis tempore absentia aduersus eum, qui ante completam præscriptionem redit, præscribenti omnino inutilis redderetur : nulla autem ratio sit, cur tali casu inutilis reddita sit, quæ in absentia continuatione profuisset.

Tertiò, eadem res ac bona immobilia aduersus Ecclesiam Romanam non nisi centum annis præscribuntur, *Arch. Quas actiones, c. Ad audientiam. Com nobis c. 1. c. Si diligenti 17. & c. In 6.* in cuius tamen fine excipiuntur bona hæreticorum : qui, dum viverent, Catholici putabantur ; talia enim ab eorum filii & aliis possessoribus 40. annis præscribuntur : quantumvis ad Ecclesiam Romanam pertinere debuissent. *Uide*

Dubium oritur, an centenaria præscriptione etiam gaudeant Ecclesie exemptæ. Affirmant Archidiaconus in *l. In c. 1.* quòd immediatè subiecta sunt Ecclesie Romanæ ; negat Baldus in *Arch. c. 1.* & Guido *Pap. decis. 36.* quòd nulli Ecclesie Romanæ privilegio omnes exemptos gaudere, nullam sit expressum : & contrarium inde satis liqueat ; quòd istorum aliqui centenaria præscriptione specialiter sint muniti. Quorum in speciem pugnantis sententias in concordiam alii reducunt ope distinctionis ; vel enim, inquit, agitur de tollendo ipso jure exemptionis, vel de aliis rebus & iuribus Ecclesiarum exemptarum. Si posterius, contra eas speciali privilegio non munitas perinde, ut contra non exemptas

emptas quadraginta annis præscribi, mox
 91. statuetur. Si prius, ut Ecclesia, Mona-
 sterium exemptum Episcopo subijciatur,
 necessaria est præscriptio centum anno-
 rum: non quidem vi privilegii ipsi Ec-
 clesie vel Monasterio competentis: sed;
 quòd contra exemptionem militans sub-
 jectiois præscriptio cedit in præjudici-
 um Ecclesie Romanæ, munitæ privilegio
 centenariæ præscriptionis: cuius interest,
 multos habere exemptos, & sibi immè-
 diatè subiectos. *Clement. Pastoralis 2. de
 Sent. & re judic.* Unde Ecclesia infe-
 rior exempta, licet non suo, Papæ tamen
 five Ecclesie Romanæ jure se tueri po-
 test contra Episcopum, ut cum Panormit.
*in c. Ad audientiam cit. num. 12. Felino
 ibid. n. 17. & aliis, Rotæ etiam Decis al-
 legatâ, docet Cochier de Jurisdic. Ord.
 in Exempt. Lib. 3. q. 12. à n. 4.*

92. Quartò, eadem res ac bona contra
 Ecclesias inferiores, Monasteria, hospi-
 talia, cæteraque sacra & religiosa loca
 præscribuntur quadraginta annis, *Auth.
 est. c. De quarta q. 5. c. Ad aures 6.* quò
 privilegio etiam gaudent ejusmodi res
 ac legata pauperibus relicta; quia his re-
 licta ejusdem conditionis sunt cum iis,
 quæ Ecclesiis relinquuntur, *l. fin. C. de
 SS. Eccles. & Novell. 131. cap. 9. Panor-
 mit. in c. De quarta cit. n. 7. & Covarru-
 vias in Reg. Possessor p. 2. §. 2. num. 3. V.
 Imò & hæc.*

Non obstat; quòd *Novell. 9.* sicut
 Romanæ, sic etiam inferioribus Ecclesiis
 centenaria præscriptio indulta sit à Justi-
 niano; quia constitutio illa quoad Eccle-
 sias inferiores ab eodem Imp. revocata
 & abrogata est *Novell. 111.* non etiam
 quoad Romanam, ut colligitur *c. Cum
 vobis cit. verbis, Tam Legali, quàm Ca-
 nonica sit definitio statutum, & ex ver-
 bis, Veneranda Leges Romana,* quæ ha-
 bentur *can. fin. 16. q. 3. Barbola in c. Cum
 vobis cit. n. 2.*

Dubium hòc locò moveri solet, an
 93. quadragenariæ præscriptionis privilegiù
 Ecclesiis, Monasteriis &c. etiam compe-
 tat adve-sus alia ejusmodi loca & causas
 pias. Negant id aliqui apud Barbosam
in c. Ad aures cit. n. 3. in fine; quòd pri-
 vilegiatus privilegio suo non utatur, vel
 defendatur contra pariter privilegiatù, ut
 habet Regula desumpta ex *l. Sed & milites
 §. pr. ff. de Excusat. Tur. & l. Assiduis 12.
 §. 1. in fine, C. Qui potior in pign.* Sed
 melius cum Panormit. *in c. Ad aures cit.
 n. 2. Balbo p. 1. pr. p. 5. pr. n. 4. Covar-
 ruvias cit. n. 3. Tiraquell. Privileg. cau-
 sa pia 26. Barbofa l. cit. affirmat, propter
 c. Auditis 3. de in Integ. restit. c. De quar-
 ta, c. Ad aures cit.* aliorumque passim
 obviòrum textuum casus, & *c. Illud §.
 claram decisionem: quibus allegata Re-
 gula minime adversatur, cum; quia isti lo-
 cus eò solùm casu est, quò privilegiatorù
 utriusque causa par est: quòd non acci-
 dit in casu proposito; Ecclesia enim,
 contra quam præscribitur, de damno vi-
 tando, præscribens autem de lucro cap-
 tando certat: tum verò; quòd tali ca-
 su privilegiatus cum privilegiato non
 concurrat; cum nullum privilegium con-
 cessum sit Ecclesie præscribenti: sed eò
 duntaxat, adversus quam præscriptio in-
 choatur; quia, ut Panormit. *l. cit.* ad-
 vertit, Ecclesia privilegiata est, non quo-
 ad activam, sed passivam tantùm præ-
 scriptionem; ne per hanc res suas & ju-
 ra minori, quàm quadraginta annorum,
 spatiò amittat.*

Quintò, quoad easdem res & bona
 94. immobilia Monasteriâ Ordinis S. Bene-
 dicti & S. Salvatoris sexagenaria: Ordo
 Cisterciensium in Germania, uti etiam
 Ordines Mendicantes centenariâ præscri-
 ptione gaudent, ex privilegio Eugenii
 IV. Leon. X Pii IV. testibus Haunold.
*cit. Tract. 5. num. 300. & Donato Tom. 1.
 cit.*

Q 9 9

Rax. Rco

Prax. Regular. p. 1. Trañ. 12. q. 10. n. 6. & 10.

95. Casu tamen, quò res immobilis privati præsentis, postquam ab isto, titulum habente, præscribi cæpta est quinquenio, spectare cœpit ad Ecclesiam Romanam inferiorem & speciali privilegio non munitam, ad complendam ejus præscriptionem non sufficit aliud quinquenium; neque tamen etiam 30. sed 20. duntaxat anni requirentur. Si verò postea ad Ecclesiam Romanam, quinquaginta: & si ad Monasterium Ordinis S. Benedicti spectaret, triginta anni necessarii forent; ut, sicut inter privatos duo absentia uni præsentia, ita cum adversus privatum cœpta præscriptio contra Ecclesias currere incipit, uni anno adversus privatum currenti, contra Romanam decem, contra Ecclesias ista inferiores quatuor & contra Monasteria Ordinis S. Benedicti currenti, sex anni æquiparentur, ut *arg. Aub. Si quis cit. cum Panormit in c. De quarta cit. num. 20.* notant *cit. Sylvester q. 7. Lessius cap. 6. n. 25. Molina disp. 27. num. 5. & Haunold. n. 302.*

96. Sextò, centenaria præscriptione munita etiam sunt Civitates quoad quæcunque bona, tam mobilia, quàm immobilia, ipsis donata, legata, aut vendita, sed nondum tradita, *l. Ut Inter 23. pr. V. Si ve itaque, C. de SS. Eccles. cujus dispositionem per Novell. 111. quoad ipsas non correctam, cum Covarruvia cit. §. 2. n. 15. & aliis censent Palao Trañ. 31. disp. Unica, p. 22. §. 12. num. 5. & Rath. cit. cap. 5. n. 40.* quòd istius Novellæ correctorio Jure de Civitatibus expressè nihil innovatum, ac proinde locus sit *arg. c. Cum expediat 29. de Elect. in 6. & l. Præcipimus 32. in fine, C. de Appellat.*

Idem Civitatum privilegium DD. passim extendunt ad Oppida & Pagos; ut

his donata, legata, aut vendita, & nondum tradita, non nisi centum annis præscribantur; & multò magis ad Provincias ac Regna; ut illæ & hæc quoad bona Principatui, vel Regni Corona, ut vocant, incorporata centenariæ præscriptionis munimine defendantur. Hactenà adeò liberalis extensio qua ratione nititur, non satis assequor; cum *l. Ut inter cit.* quâ à Civitatibus ad Provincias ac Regna argumentum ducitur, non generaliter de quibuscunque, sed iis duntaxat bonis loquatur, quæ civitatibus per donationem, legatum, aut fideicommissum & venditionem obvennerunt, & tradita nondum sunt. Unde, sicut, quod ex *l. cit. 27.* ad hujusmodi Provincia aut Regno debita, expeditum: ita, quod generaliter ad omnia etiam incorporata bona ducitur, infirmum est argumentum, per tradita à Cravetta *de Antiq. Temp. p. 4. §. Absolutia à n. 40. Covarruvia §. cit. n. 15. & cit. Rath. cap. 5. n. 42.* Unde

Dubium oritur, quanto ergo tempore cætera Principatûs & Regni bona juraque præscribantur. Non est autem hic sermo de Juribus Principi competentibus in signum & recognitionem supremæ potestatis; cum ista præscriptioni obnoxia non sint, *l. Comperit. 6. C. de Præscript. longi temp.* Neque etiam de Juribus, ipsi reservatis ratione Dignitatis; nam etiam adversus hæc, si inferioribus communicari non soleant, ut leges condendi, non admisa exceptione vel appellatione remota procedendi, & causas ita committendi, sententiam, quæ in rem judicatam transit, revocandi &c. potestas, præscriptionem non procedere, ex communi aliorum sensu advertunt *cit. Molina disp. 75. num. 15. & Palao §. 14. n. 7.* Si autem aliquando, licet rarò, per viam privilegii inferioribus concedi & communicari soleant, ut vestigalia & tributa

tributa imponendi, legitimos natalibus, & infames integro statui restituendi, ætatis veniam concedendi, malefactores ultimo supplicio afficiendi &c. potestas, à vestigialibus & tributis immunitas &c. ea quidem præscribi: sed propter Juris resistentiam non possunt, nisi centum aut verius quadraginta annis cum titulo, vel tempore immemoriali, ut *arg. c. Super quibusdam 26. pr. V. Præterea, de V. S. & c. 1. hic in 6. cum Covarruvia §. cit. n. 3. Lessio cit. cap. 6. num. 14. & aliis volunt laudati Rath, num. 43. lit. A. & Palao num. 7.*

Sed de bonis, quæ Principi non Principatus, sed privatorum jure competunt: ut villæ, prædia, tam urbana, quam rustica, domus, horti, vineæ, pascua, Sylvæ, piscinæ &c. jam tradita & possessa; de tempore enim, quò hujusmodi Principum bona præscribuntur, admodum variant DD. sunt enim, qui ea centum annis, cum Molina *disp. 74. n. 4. vel quadragenario cum titulo, vel immemorialis temporis lapsu præscribi velint cum Boerio q. 264. n. 25. Verùm, quia ex l. cit. ad bona jam tradita & possessa non rectè argui, jam monuimus: & de quadragenaria ejusmodi bonorum præscriptione clarus textus in Jure non habetur, Principem quoad ea privatorum jure ceteri: neque ampliori, quàm istos præscriptionis privilegio defendi, cum Baldo in l. Jam pridem 2. pr. C. Communia, de Usucap. Cravetta h. cit. n. 33. & Covarruvia §. 2. n. 15. satis probabiliter volunt *citt. Rath, num. 43. & Haunold, n. 303.**

101. Septimò, bona vacantia, sive mobilia sive immobilia sint, ex morte alicujus, sine legitimis heredibus defuncti, fisco Seculari debita, diversimodè: & quidè, si isti tradita jamque incorporata sint, non nisi quadraginta annis præscribuntur, l. Omnes

4. C. de Præscript. longi temp. Covarruvias *cit. p. 2. §. 2. num. 7. & cit. Molina. disp. 73. n. 2.* Si verò ei denunciata quidem, sed nondum tradita, vel occupata, à bonæ fidei possessore quatuor annorum spatium, etiam sine titulo, l. 1. C. de Quædrien. præscript. & l. Inter 10. ff. de Divers. temp. præscript. *citt. Molina num. 8. & Bruneman. in l. 1. cit. n. 3.* Si ei etiam denunciata non sint, ut cætera privatorum bona, cum titulo mobilia trienniò: immobilia inter præsentis decenniò & vicenniò inter absentes: sine titulo autem tricenniò præscribuntur, l. Quamvis 18. junctâ Glosâ V. Diutina. ff. de Usucap. *citt. Covarruvias §. 2. n. 8. Molina disp. 73. an. 2. & Haunold. n. 290. & 292.*

Dixi autem; Vacantia, & Fisco Seculari. Prius; quia vacantia ob delictum, v. g. ob non solum vestigial commissâ & fisco addita bona à reo istiusque hæredibus quinquenniò præscribuntur; ut hoc elapsò actio fisci penitus extinguatur, l. Neque 2. C. de Vestigial. & commiss. Posterius; quia ad fisco Ecclesiasticum 102. delata bona, saltem immobilia, etiam si occupata, tradita & denunciata non sint, adversus Ecclesias inferiores quadraginta, & adversus Romanam centum annis præscribuntur, per textus pro quadragenaria & centenaria præscriptione allegatos, exceptò casu c. 1. in 6. Panormit in c. Cum vobis *cit. n. 9. & Haunold. cit. n. 292.* quod tamen, non contemnenda ratione motus, Molina in dubium vocat l. cit. n. 9.

Octavò, quando rem aut jus aliquod præscribenti, (sicut v. g. Episcopo jurisdictionem in Ecclesiam vel Monasterium diocesis alienæ, Ecclesiæ decimas intra fines alienæ Parochiæ, inferioribus immunitatem à tributis, vel ista aut vestigalia imponendi potestatem & cætera Principi, reservata, quæ aliquando, sed

Q 9 9 a rarò, com-

zard, communicari solent, præscribentibus) resistit Jus commune, aut alia malæ fidei præsumptio contra eum est, ad præscriptionem complendam necessaria est possessio quadraginta annorum cum titulo, aut, isto deficiente, omnino immemorialis, sive tanti temporis, cujus initii memoria non existit, ex famigerato Bonifacii VIII, c. 1. in 6. Ubi

104. Dubium & magni in praxi usûs quæstio est, quodnam tempus censeatur immemoriale. Et si enim tale tempus & possessionem omnes vocent, cujus initium hominum memoriam excedit, juxta l. In Summa 2. §. 7. ibi *Cujus initii memoria non extat, ff. de Aqua pluvia §. 1. Hoc jure 2. §. 4. ibi, Cujus origo memoriam hominum, qui vivunt, excedit, ff. de Aqua quoida. §. est. hominum etiam memoriam tempus & possessio excedere censetur, si excedat centum annos; quod vita hominum ultra hos annos extendi non præsumatur, l. An usus fructus*

105. §. 6. ff. de Usufructu & quemad. Non tamen omnes conveniunt in ejus à centenariio discrimine; cum non desint & à Georg. Everardo Vol. 1. Consil. 8. num. 6. longo ordine referantur DD. qui immemoriale tempus & possessionem cum centenaria confundant, & illius clara probatione etiam illam censeant demonstratam.

Sed parùm solidè, cum; quia cum centenariæ possessionis probatione stare potest probatio, eam non esse immemoriam; si nimirum eam ante centum & quinque, decem vel quindecim annos fuisse penes alium, aut possessionem ante centum annos inchoatam, per instrumentum aut testes de auditu probetur: tum verò; quia ad præscriptionem etiam centenariam, quando præscribenti resistit Jus commune, aut alia vehemens malæ fidei præsumptio contra eum stat, necessarius

est titulus, quem immemorialis non existit, c. 1. in 6. cum ipsa possessio tanto tempore & bona fide continuata, habeat vim tituli & privilegii à Summo Principe concessi, §. Præterea §. 1. cit. imò eà legitimè probatà melior de mundo Titulus nequeat allegari, Glossa in c. 1. cit. V. Titulus, §. V. Nisi, Panormit. in c. Pervenit §. de Censibus n. 3. Cravetta §. Absolutis cit. n. 9. Balbus p. 2. p. 3. g. 6. num. 17. & Covarruvias cit. §. 3. num. 8.

Meliùs itaque alii ad immemoriam possessionem exigunt; ut non solum memoriam hominum, sed etiam centum annos excedat: atque insuper; ut de eius initio non constet. Secundùm quos proinde immemorialis non est possessio, cujus initium quidem ignoratur, sed tamen scitur, id ultra centum annos non extendi; quod eam, v.g. ante 80. vel 50. annos, fuisse penes alium, aut penes modernum possessorem non fuisse, probetur. Neque etiam talis possessio est, quæ centum quidem annos excedere scitur, si de ejus initio vitioso, v.g. quod à violenta invasione, invalida donatione &c. initium acceperit, legitimè probetur, cit. Cravetta n. 60. Molina disp. 76. n. 1. Palao §. 12. n. 9. & Pirrhing ad hanc Rubricam num. 127.

Neque tamen hinc legitimè infertur, immemoriam non esse possessionem, quam multò ante centum, puta ante ducentos, vel trecentos, aut mille annos, penes modernum non fuisse, constat; quia nihilominus immemorialis est, si eam neque centum annis esse breviorē: neque, quando inchoata sit, probetur, cit. Molina n. 3. & Pirrhing n. 128.

Dubium ulterius est de probatione possessionis immemorialis: quæ diversità est ab ea, quæ centenaria probatur.

Istius enim sive centum annorum possessio-

possessionis legitima probatio habetur, quando rei possessionem à centum annis, antequam super ea lis moveretur, sine interruptione continuatam, ostenditur per instrumenta, vel per testes, jam quidem mortuos, sed quorum attestaciones ante obitum ad perpetuam rei memoriam legitime receptæ & in scriptis sunt redactæ, juxta *c. fin. pr. Ut lite non contest.* vel etiam per testes vivos, qui possessionem ante centum annos inchoatam, ex majorum relatione & fama publica à se cognitum: vel, si, quod rarissime, aliquando tamen, contingit, centum annos ipsi pluribus & saltem octo, vel decem annis exceſſerint, & de suo visu testificentur, Panormit. *in c. Cum vobis cit. n. 5.* Covarruvias §. *cit. n. 9.* & Molina *disp. 76. n. 4.*

108. Illa autem, sive possessio immemoralis, per scripturas raro & legitime non probatur: nisi ex valde antiquæ sint & possessionem hominum memoriam excedere asseverent, Antonell. *de Temp. Legali lib. 2. cap. 112. n. 5.* Plerumque autem probari consuevit per testes: quorum depositionibus ut, possessionem hominum memoriam excedere, evincatur, exigi solet Primò; ut testes, eam 40. annis penes aliquem extitisse, à se visum testificentur: & propterea à DD. requiri passim solet, ut testes tempore litis motæ 54. ætatis annum exceſſerint, ex ratione; quòd id, de quo testificantur, ipsis jam puberibus debuerit accidisse. Verùm quia, licet testis esse nequeat, qui pubes non est, *l. Testium 3. §. 5. & l. Invisi 19. §. 1. ff. de Testibus*, pubes tamen, quando Jus aliud specialiter non exigit, de iis etiam, quæ in pupillari ætate vidit, testificari potest, secundum Glossam *in §. 5. cit. V. Impuberes*, Bartol. *ibid. n. 2.* Panormit. *inc. Cum noli. cit. n. 6.* & Farinacium *Prax. Criminal. q. 58. n. 53.* in testibus, de 40. annorum possessione visu à se cognitâ, deponenti-

bus 50. aut etiam 48. ætatis annum sufficere, volunt *cit. Molina n. 4. Palao n. 10. & Pirrhing n. 129.* Secundò; ut iidem deponant, ita se semper vidisse, à majoribus suis audivisse, & contrarium, sive, possessionem penes eundem aliquando non fuisse, aut aliquando fuisse penes alium, à se nunquam visum, neque à majoribus aliquando auditum. Tertiò; ut iidem, à le ex comnuni opinione famæque & voce publicâ cognitum, asseverent. Ita DD. *cit. cum Glossa fin. in c. 1. cit. Franco ibid. n. 15. Cravetta cit. p. 4. V. Matruvia, n. 38. Balbo cit. q. 6. n. 24. Covarruvias §. cit. n. 8. Moneta de Decimis cap. 5. q. 8. n. 76. & Antonello cap. cit. n. 1.*

Neque hinc sequitur, possessionem & præscriptionem immemorabilem 109. centenariâ minorem; quòd illius probatio legitima habeatur, si testes 54. imò 48. annos excedant, & de 40. annis deponant: cujusmodi testium depositionibus possessio ac præscriptio centenaria probata non censetur; ac proinde ista major & difficilioris, quàm illa, sit probationis, ut ex *cit. DD.* voluit Cravetta §. *Absolutis, à n. 2.*

Sed perperam; quia ut *cit. Covarruvias n. 10.* advertit & supra dictum est, probatione centenariæ probata non est possessio immemoralis, si centenariâ majoris possessionis initium ostendatur: & quando præscribenti Jus resistit, non sufficit centenaria; cùm tamen sufficiat possessio immemoralis. Neque aliud evincit ratio Cravettæ; quia, licet à testibus, de immemoriali possessione deponentibus, non exigatur; ut eam centam annis longiorem fuisse, expressè asseverent: de hoc tamen sufficientem fidem faciunt, si illam penes eum, pro quo deponunt, 40. annis & antè semper fuisse, cùm ex visu proprio, tum ex auditu & relatione majorum, qui idem viderunt, &

ab aliis majoribus suis audierunt, & ex fama atque existimatione publica cognitum: & contrarium neque à se, neque à majoribus suis unquam observatum, testificentur; cum in tempore possessionis, attestationibus assertò, centum anni includi præsumantur, ut rectè observat Covarruvias *l. cit.*

ARTICULUS VI.

De Tempore Præscriptionis rerum Incorporalium.

SUMMARIUM.

110. Res incorporales varia sunt.
111. Beneficium contra Rectorem olim 10. aut 20.
112. Hodie trium annorum pacificè possessione.
113. Etiam quoad ipsius titulum acquiritur:
114. Jurisdictio in Ecclesiam aliquando 40. annis sine titulo:
115. Aliquando cum isto, vel tempore immemoriali præscribitur.
116. Tam privative, quam cumulative:
117. Servili conditioni 10. aut 20. annis præscribitur.
118. Eodem tempore ordinariè servitutes mixta.
119. Et reales, diversimodè tamen, acquirantur:
120. Imò & amittuntur:
121. Non eodem tamen modo Rustica & Urbana.
122. Actiones Civiles ex contractu 30. annis tolluntur:
123. Hypothecarià,
124. Et nonnullis aliis exceptis.

125. *Censum vel pensionem annuam eligendi juri,*

126. *Et ipsis quoque censibus præteritis ac futuris,*

127. *Tanquam à jure illo dependentibus 30.*

128. *Actionibus verò ex delicto serè 20. annis:*

129. *Nonnullis breviori: alia nullo nunquam tempore:*

130. *Et specialis modò delictis successivis & connexis præscribitur.*

Res incorporales aliæ sunt Spirituales, hisque annexa: ut beneficia, officia & jurisdictio Ecclesiastica, jus decimandi, eligendi, Patronatus &c. aliæ merè Temporales sunt; ut servitutes, actiones, obligationes &c. De priorum fere alibi, exceptis beneficiis & jurisdictione: Hoc proinde locò de istorum, & posterioris generis incorporalium præscriptionibus agetur.

Primò itaque beneficia Ecclesiastica quæcunque antiquò, instar immobilium, cum titulo 10. aut 20. annis: sine titulo 30. annis, saltem contra clericum verum ejus rectorem poterant præscribi, Balbus *de Præscript. p. 1. pr. p. 5. q. 10. m. a.* Covarr. *in Reg. Possessor p. 2. §. 10. n. 9.* & Molina *Tract. 2. de J. & J. disp. 70. n. 1.*

Novò autem Jure Regulæ de Trienniali possessore, quæ est 37. *Cancelaria Apostolica*, beneficia illa contra quemcunque impetitorem triennio præscribuntur ab iis, qui ipsa tantò tempore, bonâ fide & cum titulo colorato, scilicet Apostolicâ vel Ordinariâ provisione, aut aliâ quacunque dispositione eorum, ad quos pertinet, sine Simoniaco ingressu possederint: dummodo in iis, si dispositioni sedis Apostolicæ ex aliqua reservatione generali, in Corpore Juris clausa, reservata sunt, se non intruserint. Ubi

Dubium